

Vážení přítomní,

dnes jsme se zde sešli, abychom si společně připomenuli pět let existence Ústavu pro studium totalitních režimů. A při té příležitosti bychom se měli zamyslet, co všechno obnáší těchto několik prvních roků jeho fungování.

Odpověď není jednoduchá, protože ani vývoj Ústavu nepatřil k jednoduchým a zpočátku ho provázely mnohé kontroverze. Ostatně tak jako naše moderní dějiny.

Již samotný vznik instituce byl provázen nejrůznějšími spory o smysl úřadu, jehož úkolem je bádát o naší nedávné minulosti. Té etapě historie, která je stále vnímána se zvýšenou společenskou citlivostí. Což ostatně prokázaly i právě skončené prezidentské volby.

Když vznikla myšlenka na zřízení Ústavu pro studium totalitních režimů, nebyla zdaleka přijata s nadšením. Hodně kritiky vzešlo z odborných kruhů, ale také z kruhů politických.

Mnoho zástupců obou sfér vyslovilo obavu, zda bude opravdu dodržována plná nezávislost úřadu. Jestli se například nemohou objevit pokusy úmyslně zkreslit historii, a tak ovlivňovat veřejný život. Či využívat úřad k polickému boji.

Tyto obavy vycházely mimo jiné ze zahraničních zkušeností. Později se bohužel ukázalo, že nebyly zcela neopodstatněné a do určité míry předjímalý jisté aspekty prvních let fungování ÚSTRU.

Odrazem tehdejších spletitých poměrů se stala i personální situace. Zejména rychlá, médii velice sledovaná střídání na ředitelském postu.

Kvůli daným událostem byla dokonce zpochybňována schopnost Ústavu plnit svůj základní úkol. Tedy na profesionální úrovni zkoumat soudobou českou a československou historii.

Dnes je ale situace naštěstí jiná a před Ústavem pro studium totalitních režimů se otevírají možnosti široce akceptovaného působení.

Pokud například nechceme, aby se opakovala dlouhá období nesvobody, nesmíme ustrnout u jejich pouhého vědního popisu. Objektivní informace o letech hitlerovské okupace nebo komunistické diktatury je rovněž třeba připomínat a zveřejňovat.

Povědomí o našich pohnutých dějinách bychom pak měli podporovat především u mladé generace. Tím spíše, že stále jasněji vidíme, jak ve společnosti slábnou znalosti o vlastních dějinách.

Vítězství demokracie po roce 1989 není dáno jednou pro vždy. Zápas o lidské svobody patří k zápasům nekonečným. Založeným především na morální vyspělosti a vzdělání občanů.

Proto považuji za důležité chápat velký význam vědecko-popularizačních institucí, mezi které ÚSTR patří, pro naši budoucnost.

Závěrem mi dovoluji vyslovit přání, aby se činnost Ústavu pro studium totalitních režimů v příštích letech nadále zkvalitňovala po všech stránkách. A to v zájmu stabilního demokratického vývoje v naší zemi.

Děkuji za pozornost.